

Statistiek

Meer leningen dan deposito's bij Nederlandse banken

FINANCIËLE MARKTEN

Eind 2017 is de balansomvang van het Nederlandse bankwezen 2.465 miljard euro, waarmee het de zesde grootste in de Europese Unie is.

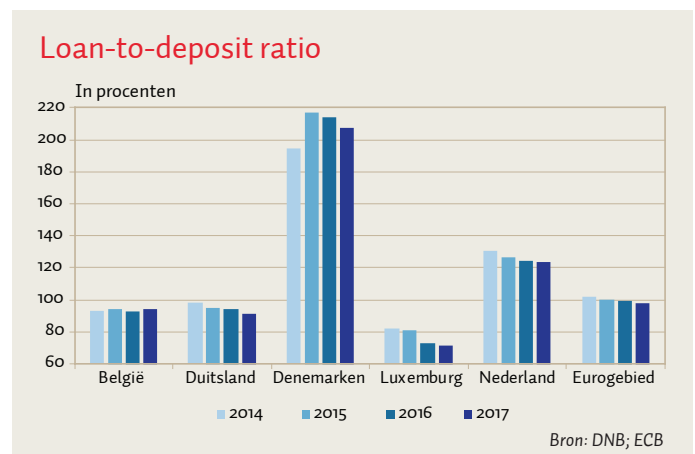
De balansstructuur van het Nederlandse bankwezen wijkt echter af van de bankensector in andere Europese landen. Zo hebben banken in Nederland op de balans vrijwel het hoogste aandeel leningen van alle landen in de Unie, namelijk driekwart van de totale activa. Het merendeel van deze leningen – ongeveer zestig procent van totale activa – is verstrekt aan bedrijven en huishoudens, waarbij vooral het aandeel van hypotheekleningen voor Nederland bepalend is. De passivazijde van de bankenbalans wordt voor iets minder dan vijftig procent bepaald door deposito's van huishoudens en bedrijven.

Om op basis van deze balansgegevens enig inzicht te krijgen in de financierings- en liquiditeitspositie van het bankwezen moeten de verstrekte leningen aan alle sectoren worden afgezet tegen de deposito's, wat de *loan-to-deposit ratio* (LtD-ratio) oplevert. Een hoge LtD-ratio duidt erop dat banken een groot deel van hun activiteiten financieren op de financiële markten, bijvoorbeeld door uitgegeven schuld papier (*wholesale funding*).

De LtD-ratio is in Nederland duidelijk hoger dan gemiddeld in het eurogebied en dan in de ons omringende landen; alleen in de Scandinavische landen van de Europese Unie liggen de percentages juist hoger dan in ons land (figuur). De LtD-ratio lag in Nederland eind 2017 op 123 procent. Dat betekent dat tegenover elke 100 euro aan deposito's en spaargeld, 123 euro was uitgeleend. Net als in veel andere landen in het eurogebied

is de LtD-ratio in Nederland, onder andere door marktontwikkelingen en internationale regelgeving, de afgelopen jaren gedaald. In Nederland en in veel andere landen in het eurogebied met een daling van de LtD-ratio, steeg het bedrag aan de verstrekte leningen minder hard dan het bedrag aan ontvangen deposito's. In andere landen, zoals bijvoorbeeld Duitsland, was er zelfs sprake van een absolute afname van verstrekte leningen, terwijl de deposito's wel toenamen. In Denemarken financieren banken verstrekte hypotheekleningen van oudsher veel meer via uitgifte van obligaties die een zelfde looptijd hebben als de hypotheek.

• PIETER STAM EN MARJO DE JONG (DNB)

Beleggers kopen bescherming tegen marktstress

FINANCIËLE MARKTEN

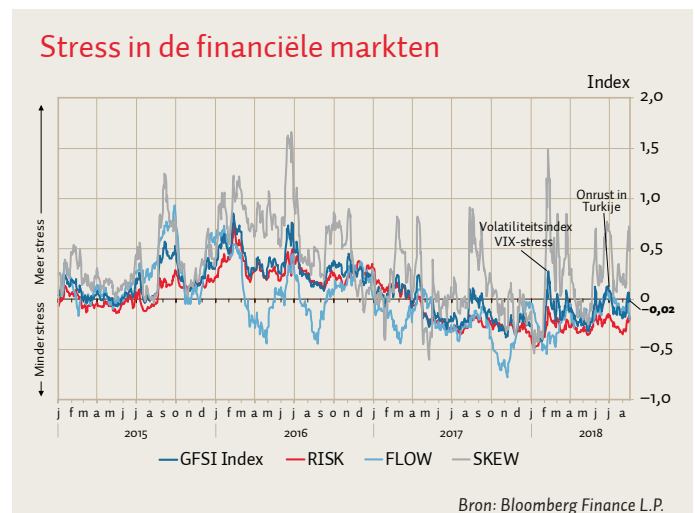
In de afgelopen jaren zijn (geo)politieke risico's en onzekerheden gerelateerd aan wereldwijde en Europese politieke ontwikkelingen toegenomen. Dit kan tot verhoogde stress op de financiële markten leiden.

De wereldwijde financiële stressindicator van de Bank of America Merrill Lynch (*Global Financial Stress Indicator*, GFSI) meet verhoogd risico in de wereldwijde financiële markten, oftewel marktstress. De figuur laat zien dat er op dit moment weinig stress in de markt is: de samengestelde indicator staat op een waarde van rond de 0. Maar 2018 laat wel twee opvallende uitschieters zien: aan het begin van het jaar als direct gevolg van de VIX-stress in februari, en de meest recente stresspiek komt door de onrust in Turkije.

De GFSI is een samenstelling van drie indicatoren die ieder meer gedetailleerde informatie geeft. Ten eerste een risico-indicator (RISK) die markt-, solvabiliteits- en liquiditeitsrisico meet als risiconiveau voor financiële markten. Hieruit blijkt dat het risiconiveau lager is dan normaal en in lijn is met de risico-inschatting in 2017. De tweede indicator toont beleggersstromen (FLOW) en laat zien dat langzaam het beleggerssentiment aan het veranderen is, men wordt minder positief, wat tot uiting komt in meer uitstroom dan instroom in beleggingsproducten. Wellicht kan men binnenkort spreken over stress in het sentiment, als de uitstroom groter is dan de instroom en men dus veiligheid opzoekt.

Het is echter vooral de derde indicator, voor de vraag naar bescherming tegen grote bewegingen (SKEW), oftewel de mate van bescherming tegen staartrisico's, die een verhoogd stressniveau aangeeft. Dit is opval-

lend, want hoewel het beleggerssentiment niet direct op verhoogd risico duidt, kopen beleggers aan de andere kant wel veel meer bescherming tegen stress. Dit kan dus duiden op het feit dat beleggers zich bewust zijn van de onderliggende risico's, maar dat dit nog niet voldoende wordt ingeprijsd in de financiële markten. Wanneer dit wel gebeurt, kunnen zich in de financiële markt kwetsbaarheden voordoen. • MARK POOTERS (AFM)

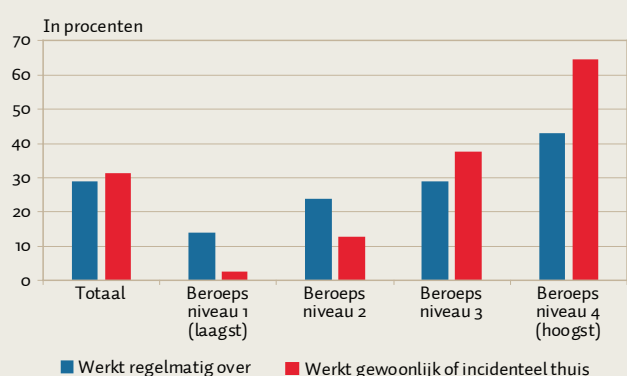

Meeste thuiswerk en overwerk op het hoogste beroepsniveau

ARBEIDSMARKT

De afgelopen jaren zijn meer mensen gaan thuiswerken. Op het hoogste beroepsniveau werkten in 2017 bijna twee van de drie werknemers (65 procent) gewoonlijk of incidenteel thuis. Dat is het meeste van alle beroepsniveaus. Beroepen op het hoogste niveau kenmerken zich door hun hoge mate van complexiteit en door de omvang van de taken die bij deze beroepen horen. Een voorbeeld daarvan is de beroepsgroep docenten in het hoger onderwijs en hoogleraren. Bij hen was het percentage thuiswerkers met 84 procent in 2017 het hoogst.

Thuiswerk en overwerk, 2017

Noot: Alle werknemers tussen 15 en 75 jaar

Bron: CBS (Enquête Beroepsbevolking)

Van alle werknemers met een beroep op het laagste beroepsniveau werkt slechts drie procent thuis. De werkzaamheden op dat niveau, zoals bijvoorbeeld schoonmaken, laden, lossen en vakkenvullen, lenen zich er vaak niet of nauwelijks voor om thuis te verrichten.

Voor overwerken geldt hetzelfde als voor thuiswerken: hoe hoger het beroepsniveau, hoe meer werknemers overwerken. Op het laagste beroepsniveau werkt 14 procent van de werknemers regelmatig over. Dit loopt op tot 43 procent op het hoogste niveau, waarbij de managers het meest overwerken, te weten 58 procent.

Uit de Nationale Enquête Arbeidsomstandigheden van CBS en TNO blijkt dat steeds meer werknemers het belangrijk vinden om thuis te kunnen werken. Vond in 2008 nog 34 procent van alle werknemers de mogelijkheid om thuis te werken van belang, in 2017 was dit toegenomen tot 44 procent. Werknemers die thuiswerken zijn bovendien vaker tevreden met hun arbeidsomstandigheden dan niet-thuiswerkers. Op het hoogste beroepsniveau zijn werknemers die op het eigen woonadres werken het meest tevreden; ruim drie kwart (77 procent) is tevreden of zeer tevreden over de arbeidsomstandigheden.

De tevredenheid van thuiswerkers hangt wel samen met de mate van overwerk. Van de thuiswerkers op het hoogste beroepsniveau die regelmatig overwerken is een kleiner deel tevreden met de arbeidsomstandigheden (71 procent) dan van de thuiswerkers die nooit overwerken (84 procent). Werknemers op het hoogste beroepsniveau die regelmatig overwerken, maar niet thuiswerken, zijn met 68 procent het minst tevreden over hun arbeidsomstandigheden. ■ **JESPER VAN THOR** (CBS)

Kosten omrijden met gevaarlijke stoffen kunnen flink oplopen

MARKTORDENING

Het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat ziet voorts nog af van een 'Routeringsbesluit' waarbij treinen met gevaarlijke stoffen verplicht omgeleid worden over de Betuweroute. Deze treinen rijden nu vaak door steden en dorpen, hetgeen protesten oproept van omwonenden en gemeenten.

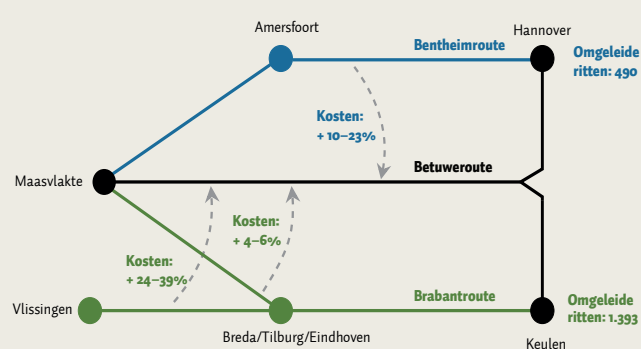
Bij een Routeringsbesluit zouden treinen echter moeten omrijden. En die extra kilometers brengen kosten met zich mee (figuur). De meeste treinen die getroffen zouden worden rijden nu van Rotterdam naar Duitsland via Brabant. Op deze route zouden de kosten per rit met 4–6 procent toenemen. De omweg is het grootst voor treinen die nu van Vlissingen via Brabant naar Keulen rijden. De extra kosten per rit kunnen voor vervoerders op deze route oplopen tot 39 procent.

Door dit omrijden zouden de totale kosten van goederenvervoer per spoor in Nederland met 0,2 tot 0,4 procent toenemen. Daar kunnen nog kosten bijkomen als elders in de vervoersketen problemen ontstaan, bijvoorbeeld als treinen niet meer op één dag heen en weer kunnen rijden. En er kunnen extra administratieve kosten en boetes zijn, afhankelijk van de complexiteit van de in te voeren regels.

Gezien de zeer beperkte winstmarges in het spoorgoederenvervoer zullen de extra vervoerskosten bij de aanvang van nieuwe vervoerscontracten geheel of grotendeels worden doorberekend aan verladers. Het is niet duidelijk in hoeverre zij hun kosten kunnen doorberekenen aan binnenlandse of buitenlandse klanten. Overigens bestaan de extra kosten voor ongeveer een derde uit een gebruiksvergoeding voor het gebruik van het spoor per gereden kilometer. Deze vergoeding wordt ontvangen door staatsbedrijf ProRail. Dit deel van de kosten is dus geen welvaartsverlies voor Nederland, maar een overdracht binnen Nederland.

■ **CARL KOOPMANS EN MENNO VAN BENTHEM** (SEO ECONOMISCH ONDERZOEK)

Inschatting kosten bij omrijden, per rit

Bron: Benthem, M. van, en C. Koopmans (2018) *Op het goede spoor? Effecten voor bedrijven van een Routeringsbesluit voor vervoer van gevaarlijke stoffen per spoor*. SEO Economisch Onderzoek, 2018-39.